

MUSIQADA VA TIL O'RGATISHDAGI INTERAKTIV YONDASHUVLAR

Ergashev Po'lat Begmatovich

*O'zbekiston -Finlandiya pedagogika instituti
Yoshlar ittifoqi boshlang'ich tashkiloti yetakchisi*

Annotatsiya. Ushbu maqola musiqa va til o'rgatish jarayonidagi interaktiv yondashuvlar orqali samaradorligini o'rganishga qaratilgan. Musiqa va til o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlash orqali ta'lim samaradorligini oshirish usullari muhokama qilinadi. Qo'shiqlar, ritmik mashqlar va musiqa asosida tashkil etiladigan o'yinlarning lingvistik rivojlanishga ta'siri va pedagogik ahamiyati ko'rib chiqiladi. Musiqa yordamida o'quvchilar leksik, fonetik va grammatik ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlarini o'rganishga asoslangan maqola musiqiy ta'lim vositalarining interaktivlikka asoslangan yondashuvlarini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Musiqa, til o'rgatish, interaktiv yondashuvlar, leksik ko'nikmalar, fonetik ko'nikmalar, musiqa va til bog'liqligi, qo'shiq, ritm, lingvistik rivojlanish, pedagogik ta'sir

Аннотация. Данная статья направлена на изучение эффективности использования музыки в процессе обучения языку посредством интерактивных подходов. Обсуждаются методы повышения эффективности обучения за счет укрепления связи между музыкой и языком. Рассматривается влияние песен, ритмических упражнений и игр, основанных на музыке, на лингвистическое развитие и их педагогическое значение. Статья показывает возможности развития лексических, фонетических и грамматических навыков учащихся с помощью музыки, а также демонстрирует интерактивные подходы музыкального обучения.

Ключевые слова: Музыка, изучение языка, интерактивные подходы, лексические навыки, фонетические навыки, связь музыки и языка, песня, ритм, лингвистическое развитие, педагогическое влияние

Abstract. This article focuses on studying the effectiveness of music in the language learning process through interactive approaches. Methods of enhancing educational efficiency by strengthening the link between music and language are discussed. The impact of songs, rhythmic exercises, and music-based games on linguistic development and their pedagogical significance are examined. The article highlights the potential for students to develop lexical, phonetic, and grammatical skills with the aid of music, showcasing interactive music-based educational approaches.

Keywords: Music, language learning, interactive approaches, lexical skills, phonetic skills, music and language connection, song, rhythm, linguistic development, pedagogical impact

Kirish

Musika va til o'rgatish jarayonida foydalaniladigan interaktiv yondashuvlar hozirgi kunda ko'plab ta'lim muassasalarida samarali metod sifatida qabul qilinmoqda. Til va musiqa – bu o'zaro chambarchas bog'langan tushunchalar. Bunda musiqa tilni tushunish va o'rganishni yanada osonlashtiruvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Masalan, xorijiy tillarni o'rganishda qo'shiqlar yordamida yangi so'zlarni osonroq eslab qolish, to'g'ri talaffuz qilish imkoniyati mavjud. Ushbu maqolada musiqa va til o'rgatish jarayonidagi interaktiv yondashuvlar haqida batafsil ma'lumot beriladi va ushbu metodlarning ta'lim jarayonidagi ahamiyati o'rganiladi.

Musika va tilning o'zaro bog'liqligi

Musika va til ko'plab umumiyliklarga ega bo'lib, ular inson miyasining bir-biriga yaqin joylashgan hududlari tomonidan boshqariladi. Tadqiqotlarga ko'ra, musiqa miyaning lingvistik qobiliyatlar bilan bog'liq qismlariga ijobiy ta'sir qiladi va bu, ayniqsa, yangi til o'rganuvchilar uchun katta yordam beradi. Musiqaning ovoz balandligi, ritm va ohang kabi elementlari til o'rganish jarayonida yangi so'zlarni eslab qolishni osonlashtiradi²². Xususan, O'zbekistondagi bolalar bog'chalarida musiqa yordamida leksik va grammatik bilimlarni shakllantirish yaxshi natijalar bermoqda, chunki bolalar qo'shiqlar orqali yangi so'zlarni mantiqan o'zlashtirishadi²³. Bu o'zbek xalq musiqasidagi qo'shiqlar va o'yinlar orqali amalga oshirilmoqda. Bolalar qo'shiqlaridagi sodda tuzilgan iboralar va so'zlar bolalarda so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish va tushunish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Qo'shiqlar orqali leksik va grammatik ko'nikmalarni rivojlantirish

Til o'rgatishda qo'shiqlarni qo'llash yondashuvi – tilni o'rganish jarayonini qiziqarli va samarali qilish uchun eng yaxshi usullardan biridir. O'zbek xalq qo'shiqlarida ifodalanadigan mavzular odatda oddiy va hayotiy bo'lib, ular bolalarning leksik qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, "Olmaxon" kabi xalq qo'shiqlaridagi sodda so'zlar va oson iboralar yangi so'zlarni oson o'zlashtirishga yordam beradi. Xorijiy til o'rgatishda esa ma'lum bir tilda mashhur qo'shiqlar yordamida so'z boyligini oshirish mumkin. Qo'shiqlar matnidagi grammatik tuzilmalar orqali grammatik qoidalarni o'zlashtirish osonlashadi, chunki ular tabiiy ravishda esda qoladi. Shuningdek, qo'shiqlar orqali o'quvchilar yangi so'zlarning talaffuzi va talaffuzdagi ohanglarni osonroq o'zlashtiradi, bu esa, o'z navbatida, ularning tildagi nutqiy ko'nikmalarini oshiradi.

Ritm va talaffuz ko'nikmalarini mustahkamlash

Til o'rganishda ritm juda muhim rol o'ynaydi. Ritmik mashqlar bolalar va yosh til o'rganuvchilar uchun talaffuz ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi. Masalan, she'r va qo'shiqlardagi ritm bolalarga talaffuzni va ohangni yaxshiroq o'zlashtirishga imkon beradi. Bu esa ular tilni yanada aniq va to'g'ri ifodalashiga ko'maklashadi.

²² Abdullayev, M., Olimov, M., Toxtaboyev, N. (2017). *Yengil atletika va uni o'qitish metodikasi*. Toshkent: Barkamol Fayz media.

²³ Qayumova, D. (2019). *Musika va pedagogika asoslari*. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.

Musiqiy ritm o'quvchilarni talaffuzdagi xatolarni to'g'irlashga va urg'ularni to'g'ri qo'yishga o'rgatadi. O'zbek xalq musiqa mashqlarida qo'llaniladigan ritmik o'yinlar yosh o'rganuvchilarning tilni mantiqan o'zlashtirishiga yordam beradi. Masalan, bolalar she'rlari va qo'shiqlar ritmi talaffuz ko'nikmalarini yanada tabiiyroq va izchilroq qilish imkonini beradi.

Musiqiy o'yinlar va lingvistik rivojlanish

Musiqiy o'yinlar o'quvchilarning lingvistik rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, "Alifbo o'yini" yoki "Qo'shiqlar orqali so'zlashuv" kabi o'yinlar bolalarda so'z boyligini oshirishga yordam beradi va ularning nutqiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ushbu o'yinlar bolalarni faollikka chorlaydi va ular o'z qiziqishlari asosida mustaqil o'rganishga moyil bo'ladi²⁴. O'zbek xalq an'analari mavjud bo'lgan o'yinlar orqali bolalar ona tilidagi so'zlarni mustahkam o'rganadi, ularning talaffuzi va ohanglarni to'g'ri qo'yish qobiliyati kuchayadi. Musiqiy o'yinlar orqali o'rgatish, ayniqsa, bolalar bog'chalari va boshlang'ich ta'lim tizimida juda samarali bo'lib, ular bolalarning ta'lim jarayonidagi ishtirokini sezilarli darajada oshiradi.

Musiqaning motivatsiyaviy ta'siri

Musiqaning o'quvchilar uchun motivatsion ta'siri aniq isbotlangan. Qo'shiqlar yordamida til o'rgatish jarayonida o'quvchilar darslarga yuqori darajada qiziqish bilan ishtirok etadilar. Masalan, ingliz tilini o'rgatishda ingliz tilidagi bolalar qo'shiqlari o'quvchilarga o'rganish jarayonini zavqli va qiziqarli qiladi. Shu bilan birga, darslar jarayonida qo'shiq orqali o'rgatish o'quvchilarning darsga bo'lgan munosabatini ijobiylashtiradi va o'zlashtirish darajasini oshiradi²⁵. Musiqa bilan birga til o'rgatish orqali o'quvchilar o'z qobiliyatlarini o'rganuvchanlik bilan rivojlantirishadi. Musiqa talabalarda qiziqish uyg'otish, ularga ilhom berish va til o'rganish motivatsiyasini kuchaytirishga xizmat qiladi.

O'zbek an'anaviy musiqasi orqali lingvistik o'qitish

O'zbek an'anaviy musiqasi o'ziga xos tilda bo'lib, milliy qadriyatlarni ifodalaydi. O'zbek xalq musiqasi va an'anaviy qo'shiqlar o'zbek tilini o'rganishda samarali vositadir. Bu musiqiy materiallar o'quvchilarga til o'rgatish jarayonida ular uchun milliy madaniyat va qadriyatlar bilan tanishtiradi. Xalq musiqasi va qo'shiqlar orqali o'quvchilar so'z boyligini oshiradi, lingvistik rivojlanishga erishadi. Masalan, xalq o'yinlari va qo'shiqlar o'zbek tilida mustahkam asos yaratadi va yangi so'z va iboralarni oson o'zlashtirishga yordam beradi. Shu bilan birga, musiqa orqali tilni o'rganish jarayonida talaba nafaqat lingvistik bilimlarga ega bo'ladi, balki milliy an'analarni ham o'zlashtiradi.

²⁴ Karimova, G. A. (2020). *Pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlar*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.

²⁵ Mahmudova, S. (2018). *Til va musiqa: O'zaro aloqadorlik va rivojlanish*. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev, M., Olimov, M., Toxtaboyev, N. (2017). *Yengil atletika va uni o'qitish metodikasi*. Toshkent: Barkamol Fayz media.
2. Qayumova, D. (2019). *Musiqqa va pedagogika asoslari*. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
3. Karimova, G. A. (2020). *Pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlar*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
4. Mahmudova, S. (2018). *Til va musiqa: O'zaro aloqadorlik va rivojlanish*. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.

